

بررسی کاربرد نشریات ادواری در برون‌دادهای علمی
اعضای هیأت علمی دانشکده‌های علوم انسانی دانشگاه شیراز
طی سالهای ۱۹۹۸ تا ۲۰۰۷

فاطمه فهیم‌نیا

استادیار گروه علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه تهران

fahimnia@ut.ac.ir

فاطمه جعفری (نویسنده مسئول)

کارشناس ارشد مرکز منطقه‌ای اطلاع‌رسانی علوم و فن آوری

samirajaafari86@gmail.com

تاریخ دریافت: ۱۳۸۸/۴/۱۰؛ تاریخ پذیرش: ۱۳۸۸/۷/۱

چکیده

هدف از انجام این پژوهش تعیین و بررسی سهم نشریات ادواری در برون‌دادهای علمی اعضای هیأت علمی دانشکده‌های علوم انسانی (دانشکده‌ی ادبیات و علوم انسانی، علوم تربیتی، علوم اجتماعی، مدیریت و اقتصاد) دانشگاه شیراز نمایه شده در Web of Science طی سالهای ۱۹۹۸ تا ۲۰۰۷ است. جامعه‌ی آماری این پژوهش را تعداد ۱۰۶۷ استناد از مجموع ۵۱ عنوان مقاله‌ی نمایه شده در نمایه‌های استنادی A&HCI و SSCI تشکیل می‌دهند. این پژوهش به روش تحلیل استنادی انجام شده است. در این پژوهش سهم نشریات ادواری نسبت به سایر منابع اطلاعاتی، زبان نشریات مورد استناد، میزان استناد به مجله‌های رتبه‌بندی شده در گزارش‌های استنادی مجله‌ها (JCR)، تعیین مجله‌های هسته بر اساس قانون برادفورد و مطابقت فهرست پراستنادترین مجله‌ها با فهرست موجودی دانشگاه شیراز مورد بررسی قرار گرفت. نتایج به دست آمده نشان داد که نشریات ادواری، نقش مهمی در تولید اطلاعات علمی اعضای هیأت علمی دانشکده‌های علوم انسانی این دانشگاه دارند به طوری که میزان استناد به این نوع منابع ۶۸ درصد است.

کلیدواژه‌ها: برون‌دادهای علمی، علوم انسانی، علم‌سنجی، دانشگاه شیراز

یکی از شاخص‌های رشد و توسعه‌ی هر کشوری، توان و ظرفیت علمی آن کشور است. ارتقای این توان به بهبود وضعیت تولید اطلاعات علمی بستگی دارد. در میان نهادهای اجتماعی جامعه، دانشگاه‌ها و مراکز آموزشی، سهم عمده‌ای در تولید اطلاعات علمی و فنی دارند. تولید دانش در دانشگاه‌ها نتیجه‌ی فعالیت‌های پژوهشی و علمی اعضای هیأت علمی، مدرسان و پژوهشگران است که به طور معمول به صورت تولید مقاله‌های پژوهشی و تدوین و ترجمه‌ی کتاب‌های علمی، نمود پیدا می‌کند و جزو وظایف جدایی‌ناپذیر آنان است. این فرایند مستلزم آن است که اعضای هیأت علمی، مدرسان و پژوهشگران دانشگاه‌ها، راه‌های یافتن دانش و اطلاعات را بشناسند.

از طرفی لازمه‌ی به‌کارگیری دانش آن است که اعضای هیأت علمی و مدرسان دانشگاه نسبت به محل‌های وجود اطلاعات و دانش و هم‌چنین محمل‌ها و رسانه‌های اطلاعاتی و روش‌های بازیابی و به‌کارگیری آن، آگاهی و شناخت لازم داشته باشند و با کسب مهارت‌های لازم، توانمندی خود را در جهت بازیابی و به‌کارگیری اطلاعات ارتقا بخشند (رسول آبادی، ۱۳۸۶). از طرف دیگر رشد روزافزون رسانه‌های مختلف ارتباطی، فن‌آوری‌های چاپ و نشر، تخصصی شدن علوم، افزایش تعداد دانشمندان فعال و فعالیت‌های پژوهشی باعث افزایش حجم انتشارات و اطلاعات علمی در کلیه‌ی علوم و فنون شده است. چنین مسائلی موجب پدید آمدن وضعیت خاصی در استفاده از منابع اطلاعاتی علمی شده‌اند. در این میان، نشریات ادواری تخصصی از جمله رسانه‌هایی هستند که در چرخه‌ی انتقال اطلاعات علمی، نقش مهمی ایفا می‌کنند. امروزه پژوهشگران برای این که نتایج پژوهش‌های خود را سریع‌تر در اختیار دیگران قرار دهند آنها را به صورت مقاله در نشریات ادواری منتشر می‌کنند. به همین دلیل نشریات ادواری در پاسخ‌گویی به نیاز پژوهشگران از جایگاه ویژه‌ای برخوردارند (تیمورخوانی، ۱۳۸۱). ارزش مجله‌ها هم در زمان انتشار و هم بعد از آن انکارناپذیر است. این گفته برادوس^۱ که قرن هجدهم قرن جزوه، قرن نوزدهم قرن کتاب و قرن بیستم قرن نشریات ادواری است هنوز تازگی خود را از دست نداده است (عصاره، ۱۳۶۵). با این وجود تفاوت میان رشته‌ای، عامل بسیار مهمی در نقش نشریات ادواری در تولید علم به شمار می‌آید. برای مثال در بسیاری از رشته‌های

1. Bradus

بررسی کاربرد نشریات ادواری در برون‌دادهای علمی اعضای ...

علوم اجتماعی و علوم انسانی، کتاب و تک‌نگاشت‌ها نقش مهم‌تری در تولید علم ایفا می‌نمایند و در برخی دیگر از رشته‌ها نظیر علوم رایانه، مقاله‌های ارائه شده در همایش‌ها بستر اصلی برای ارتباطات علمی محسوب می‌شوند (موئد^۱، ۲۰۰۵).

بیان مسأله

از آنجا که دانشگاه‌ها، به ویژه دانشگاه‌های مادر از مراکز عمده‌ی پژوهشی کشور محسوب می‌شوند، حجم انبوهی از برون‌دادهای علمی به این مؤسسه‌ها تعلق دارد. دانشگاه شیراز نیز با دارا بودن کادر وسیعی از اعضای هیأت علمی، پژوهشگران و رشته‌های مختلف دانشگاهی، نقش مؤثری در تولید اطلاعات علمی کشور ایفا می‌نماید به طوری که اعضای هیأت علمی این دانشگاه هر سال مقاله‌های متعددی در مجله‌های داخلی و خارجی به چاپ می‌رسانند. همچنین در این دانشگاه، همه ساله مبالغ زیادی صرف خرید و یا اشتراک مجله‌های علمی لاتین می‌شود؛ به طوری که اشتراک مجله‌های لاتین در هر سال بخش عمده‌ای از بودجه‌ی ریالی و ارزی دانشگاه را به خود اختصاص می‌دهد. با بررسی میزان بودجه‌ی ارزی سالیانه‌ی اختصاص یافته برای خرید نشریات ادواری و مشاهده‌ی افزایش اینگونه هزینه‌ها در هر سال نسبت به سال‌های پیشین و نیز مشکلات و مسائل اقتصادی دانشگاه‌ها و کشور، توجه به امر انتخاب و گزینش نشریات ادواری لاتین در جهت کاهش هزینه‌های ارزی و ریالی، بسیار مهم ارزیابی می‌شود. بنابراین این پژوهش در پی آن است که با بررسی استنادهای برون‌دادهای علمی اعضای هیأت علمی دانشکده‌های علوم انسانی، علوم تربیتی، علوم اجتماعی، مدیریت و اقتصاد دانشگاه شیراز نمایه شده در ISI^۲ دریابد که نشریات ادواری علمی، تا چه میزان پژوهشگران این رشته‌ها را در تولید علم یاری رسانیده‌اند. همچنین از آنجا که یکی از ملاک‌هایی که می‌تواند تا حد زیادی اعتبار مجله‌های علمی را تعیین نماید، حضور در نمایه‌نامه‌های بین‌المللی است و در میان این نمایه‌نامه‌ها، پایگاه‌های استنادی مؤسسه‌ی اطلاعات علمی (Web of Science) حاوی مهم‌ترین و معتبرترین مجله‌های علمی جهان است، این پژوهش بر آن است تا دریابد مجله‌های

1. Moed

۲. در این پژوهش به منظور یکدست سازی متنی از اصطلاح ISI استفاده شده است حال آنکه نام کنونی این پایگاه اخیراً به تامسون رویترز (Thomson Reuters) تغییر پیدا کرده است.

معتبر بین‌المللی تا چه میزان در برون‌دادهای علمی اعضای هیأت علمی این رشته‌ها موثر بوده‌اند؟

هدف پژوهش

هدف از این پژوهش، بررسی و تعیین کاربرد نشریات ادواری در برون‌دادهای علمی اعضای هیأت علمی دانشکده‌های علوم انسانی دانشگاه شیراز طی سالهای ۱۹۹۸ تا ۲۰۰۷ به منظور مطابقت با رویه‌ی مجموعه‌سازی دانشگاه است. برای نیل به این هدف، اهداف فرعی زیر قابل پیگیری هستند:

- تعیین سهم نشریات ادواری نسبت به سایر منابع اطلاعاتی در برون‌دادهای علمی نمایه شده در Web of Science در هر رشته؛
- تعیین مجله‌های هسته بر اساس قانون برادفورد در هر رشته؛
- تعیین سهم مجله‌های رتبه‌بندی شده در گزارش‌های استنادی مجله‌ها (JCR) در برون‌دادهای علمی اعضای هیأت علمی نمایه شده در Web of Science در هر رشته؛
- مطابقت فهرست پراستنادترین مجله‌ها با فهرست موجودی هر یک از دانشکده‌ها.

پرسش‌های اساسی

این پژوهش درصدد است تا به پرسش‌های اساسی زیر پاسخ گوید:

۱. میزان استناد به نشریات ادواری در برون‌دادهای علمی اعضای هیأت علمی اعم از فردی و گروهی نمایه شده در Web of Science چگونه است؟
۲. سهم نشریات ادواری نسبت به سایر منابع اطلاعاتی در برون‌دادهای علمی اعضای هیأت علمی نمایه شده در Web of Science در هر رشته چگونه است؟
۳. نشریات ادواری مورد استناد به چه زبانهای منتشر شده‌اند؟
۴. مجله‌های هسته‌ی هر رشته بر اساس قانون برادفورد کدامند؟
۵. سهم مجله‌های رتبه‌بندی شده در گزارش‌های استنادی مجله‌ها (JCR) در برون‌دادهای علمی اعضای هیأت علمی نمایه شده در Web of Science در هر رشته چگونه است؟
۶. آیا مطابقتی بین فهرست پراستنادترین مجله‌ها و فهرست موجودی دانشگاه وجود دارد؟

بررسی کاربرد نشریات ادواری در برون‌دادهای علمی اعضای ...

فرضیه‌های پژوهش

۱. بیش از ۵۰ درصد استنادها مربوط به نشریات ادواری است.
۲. تفاوت میان رشته‌ای عامل مهمی در استفاده از نشریات ادواری است.

پیشینه‌ی پژوهش

پژوهش‌های متعددی در این زمینه در ایران و جهان انجام شده‌اند. از جمله ریاحی‌نیا (۱۳۷۵) در پژوهشی به بررسی میزان کاربرد نشریات ادواری در پایان‌نامه‌های کتابداری دانشگاه‌های کشور پرداخت. یافته‌های این پژوهش نشان داد که دانشجویان این رشته در مقابل ۷۰۳ عنوان کتاب، از ۵۷۲ عنوان نشریه بهره گرفته بودند.

بشیری و محسنی (۱۳۷۸) با هدف تعیین مجله‌های هسته در حوزه‌ی منابع طبیعی و امور دام، طی انجام پژوهشی، تحلیلی بر روی ۲۷۷۸ مورد استناد به مجله‌های غیر فارسی در طرح‌های پژوهشی پژوهشگران این دو حوزه در وزارت جهادسازندگی انجام دادند. همچنین ۷۰۳۶ مورد درخواست مقاله‌ی غیر فارسی پژوهشگران این دو حوزه، از مراکز اطلاع‌رسانی جهادسازندگی مورد بررسی قرار گرفت. نتیجه‌ی این پژوهش نشان داد که در حوزه‌ی علوم دامی ۱۲ درصد مجله‌ها، ۷۱ درصد مقاله‌های مورد نیاز پژوهشگران را پوشش داده بودند و در حوزه‌ی منابع طبیعی نیز ۵۴ درصد نیازهای پژوهشگران از ۱۰ درصد مجله‌ها برآورده شده بودند. در حوزه‌ی علوم دامی ۴۹ و در حوزه‌ی منابع طبیعی ۴۸ درصد مجله‌ها تنها یک بار توسط پژوهشگران مورد استناد قرار گرفته بودند. در نهایت براساس داده‌های گردآوری شده از استنادها، فهرست رتبه‌بندی شده‌ای از مجله‌ها تهیه شد.

مهرداد و حمدی‌پور (۱۳۸۰) پژوهشی با هدف شناسایی و تهیه‌ی مناسب‌ترین منابع اطلاعاتی برای پژوهشگران حوزه‌ی علوم پایه انجام دادند. جامعه‌ی مورد مطالعه در این پژوهش را تعداد ۱۰۹ نفر از اعضای هیأت علمی دانشکده‌ی علوم پایه و همچنین تعداد ۲۴۰ عنوان مجله‌ی موجود در کتابخانه‌ی ملاصدرا در محدوده سالهای ۱۹۹۵ تا ۲۰۰۰ میلادی تشکیل می‌داد. یافته‌های پژوهش نشان داد که در بین منابع مختلف اطلاعاتی مورد نیاز اعضای هیأت علمی دانشکده، مقاله‌های مجله‌ها (با ۳۳ درصد) در اولویت اول قرار داشتند. میزان پاسخ‌گویی مجله‌های لاتین موجود در کتابخانه به نیازهای پژوهشی اساتید این دانشکده نیز ۶۷ درصد برآورد شد.

مقصودی در به (۱۳۸۱) پژوهشی به منظور شناسایی مجله‌های هسته در رشته‌ی روانشناسی تربیتی بر روی اسنادهای پایان نامه‌های دانشگاه‌های شیراز و اهواز انجام داد. نتایج این پژوهش نشان داد که در مجموع ۲۸۷۱ مورد استناد به مجله‌های غیرفارسی در پایان‌نامه‌های این دو دانشگاه وجود داشت. برای مشخص کردن مجله‌های هسته از قانون برادفورد استفاده شد و ۶ عنوان مجله به عنوان مجله‌های هسته انتخاب شدند. مقایسه‌ی عناوین مجله‌ها نشان داد که ۳ عنوان از مجله‌های هسته‌ی انتخاب شده در دو دانشگاه مشترک بودند. هم‌چنین پژوهشگر با جست‌وجو در پایگاه گزارش‌های استنادی مجله‌ها (JCR) تعداد ۲۵ عنوان مجله‌ای را که بیشترین میزان استناد را در رشته‌ی روانشناسی تربیتی کسب کرده بودند استخراج کرد. نتیجه‌ی مطابقت این فهرست با فهرست مجله‌های هسته‌ی دانشگاه‌های مورد نظر نشان داد که ۳ عنوان مجله‌ی هسته‌ی مشترک در هر دو دانشگاه، در فهرست گزارش‌های استنادی مجله‌ها (JCR) نیز جزو مجله‌های پراستناد بوده‌اند.

پژوهشی به منظور تحلیل استنادی مقاله‌های اعضای هیأت علمی دانشگاه فردوسی مشهد نمایه شده در پایگاه ISI توسط نجفی (۱۳۸۱) انجام شد. از مجموع ۷۹۵ مقاله، ۳۶۷۱ استناد، مورد بررسی قرار گرفتند. یافته‌های این پژوهش حاکی از آن است که ۱۸۱۳ مورد به مقاله‌های مجله‌ها استناد شده بود. در مقاله‌های اعضای هیأت علمی دانشکده‌های مهندسی، علوم پایه، ریاضیات، دام‌پزشکی، کشاورزی، اقتصاد و تربیت‌بدنی نیز بیشترین میزان استناد به مقاله‌های مجله‌ها اختصاص داشت، در حالی که در مقاله‌های اعضای هیأت علمی دانشکده‌های ادبیات و علوم انسانی، الهیات و علوم تربیتی، کتاب پراستنادترین منبع به شمار می‌رفت. از لحاظ زبان نیز، منابع انگلیسی بیش از منابع سایر زبان‌ها مورد استناد قرار گرفته بودند. یافته‌های این پژوهش، هم‌چنین نشان داد که میزان استناد به مجله‌های بین‌المللی نمایه شده در پایگاه‌های ISI به طور معنی‌داری بیش از سایر مجله‌ها بوده است اما نتیجه‌ی آزمون مجذور کای نشان داد که میزان استناد به مجله‌های انگلیسی غیر موجود در کتابخانه‌های دانشگاه، بیش از مجله‌های انگلیسی موجود در کتابخانه‌های دانشگاه بوده است. مقایسه‌ی فهرست مجله‌های هسته‌ی برگزیده بر اساس میزان استناد و مجله‌های رتبه‌بندی شده‌ی گزارش‌های استنادی مجله‌ها (JCR) نیز نشان داد که تا حدودی بین این دو فهرست مطابقت وجود دارد.

بررسی کاربرد نشریات ادواری در برون‌دادهای علمی اعضای ...

احمدزاده (۱۳۸۶) پژوهشی را به منظور تعیین مجله‌های لاتین کتابخانه دانشکده هنرهای زیبای دانشگاه تهران با استفاده از روش کتابسنجی و با تحلیل آماری انجام داد. یافته‌های پژوهش نشان داد که میزان پاسخگویی نشریات ادواری موجود به نیازهای پژوهشی مراجعان ۴۹/۳ درصد بود. هم‌چنین بخشی از این پژوهش به رتبه‌بندی مجله‌های هر رشته توسط اساتید و دانشجویان اختصاص داشت و در پایان نیز فهرست مجله‌های هسته با فهرست مجله‌های رتبه‌بندی شده مطابقت داده شد.

مطالعه‌ای توسط اونز^۱ (۱۹۹۵) بر روی استنادهای ۲۱۰ مقاله‌ی منتشر شده توسط اعضای هیأت علمی رشته‌های فیزیک، شیمی، گیاه‌شناسی، جانورشناسی و میکروبیولوژی انجام شد. نتیجه‌ی این پژوهش نشان داد که در بین کلیه منابع مورد استفاده قرار گرفته توسط اعضای هیأت علمی، مقاله‌های مجله‌ها (۸۱/۶۸ درصد) بیشترین میزان استناد را به خود اختصاص داده بودند. در بین ۵ رشته‌ی بررسی شده، بیشترین میزان استناد به مجله‌ها (۹۰/۳ درصد) در مقاله‌های اعضای هیأت علمی رشته‌ی شیمی و کمترین میزان استناد به مجله‌ها (۷۳/۰۵ درصد) در مقاله‌های رشته‌ی زمین‌شناسی مشاهده شد. هم‌چنین دیگر نتایج پژوهش نشان داد که دانشمندان رشته‌ی زمین‌شناسی نسبت به سایر رشته‌های علوم پایه، اتکای بیشتری به تک‌نگاشت‌ها داشتند و به همین علت میزان استناد به مجله‌ها در این گروه نسبت به سایر گروه‌ها کمتر بود. با استفاده از اطلاعات جمع‌آوری شده از استنادها، پژوهشگر برای هر رشته ۱۰ عنوان مجله‌ای که بیش‌ترین میزان استناد دریافت کرده بودند را به عنوان مجله‌های هسته معرفی کرد. مطابقت فهرست مجله‌های هسته با موجودی کتابخانه‌ی دانشگاه نشان داد که درصد عمده‌ای از مجله‌های هسته‌ی هر رشته در مجموعه‌ی کتابخانه موجود بودند.

جانسون^۲ (۲۰۰۰) به منظور پشتیبانی از فعالیت‌های پژوهشی اعضای هیأت علمی رشته‌ی بهداشت انسان و محیط دانشگاه تگزاس، مطالعه‌ای را با استفاده از روش تحلیل استنادی انجام داد. یافته‌ها نشان دادند که در مقاله‌های اعضای هیأت علمی این رشته، میزان استناد به مجله‌ها ۶۷ درصد و میزان استناد به کتابها ۱۷ درصد بود. مطابقت عناوین استناد شده توسط این گروه با موجودی کتابخانه، حکایت از وجود ۶۶ درصد مجله‌ها و ۵۸ درصد کتاب‌های مورد استناد قرار

1. Ovens

2. Johnson

گرفته، در کتابخانه‌های دانشگاه داشت. مقابله‌ی عناوینی که میزان استناد بالایی در مقاله‌های اعضای هیأت علمی این گروه کسب کرده بودند با فهرست مجله‌های نمایه شده در ISI مشخص ساخت، مجله‌هایی که از طرف اعضای هیأت علمی این رشته به میزان زیادی مورد استناد قرار گرفته بودند، ضریب تأثیر بالایی هم از ISI دریافت نموده بودند.

تونتسا و آل^۱ (۲۰۰۶) در پژوهشی، ویژگی‌های کتابسنجی ۱۰۰ پایان‌نامه دکتری و کارشناسی ارشد بخش کتابداری دانشگاه حاج‌تپه^۲ در فاصله‌ی سالهای ۱۹۷۴ تا ۲۰۰۲ را مورد بررسی قرار دادند. یافته‌های پژوهش نشان داد که تک‌نگاشت‌ها ۵۰ درصد از استنادها را به خود اختصاص داده بودند در حالی که میزان استناد به مجله‌ها ۴۲ درصد بوده است. چهارده عنوان (۳/۲ درصد) از عناوین مجله‌ها حدود ۴۸/۹ درصد کل استنادها را به خود اختصاص داده بودند و قانون پراکندگی برادفورد در مورد توزیع استنادها به عناوین مجله‌های خارجی صادق بود. در نهایت سیاهه‌ای از مجله‌های هسته تهیه شد تا در مورد نگهداری یا وجین مجله‌ها تصمیم‌گیری شود.

روش پژوهش

در این پژوهش از روش تحلیل استنادی که یکی از فنون کتابسنجی است استفاده شده است. به این ترتیب که ابتدا کلیه‌ی مقاله‌های اعضای هیأت علمی دانشکده‌های علوم انسانی دانشگاه شیراز نمایه شده طی سالهای ۲۰۰۷-۱۹۹۸ در نمایه‌های استنادی علوم اجتماعی، هنر و علوم انسانی (Web of Science) استخراج شد. سپس، نام نویسندگان مقاله‌ها با فهرست اسامی اعضای هیأت علمی دانشکده‌ها مطابقت داده شد و بر مبنای آن تعداد اساتید هر رشته تفکیک شدند. برای این منظور با مراجعه به وب‌سایت دانشگاه شیراز و مراجعه‌ی حضوری به دانشکده‌های مربوطه، فهرست اسامی افرادی که در طول ده سال مورد مطالعه چه به صورت رسمی و چه به صورت پیمانی به عنوان عضو هیأت علمی در دانشکده‌های مورد بررسی مشغول فعالیت بوده‌اند استخراج و اطلاعات مربوط به تعداد اعضای هیأت علمی و برون‌دادهای علمی آنها در یک سیاهه‌ی واریسی^۳ وارد شد. در مرحله‌ی بعد مآخذ مورد استناد، تجزیه و تحلیل شدند و برای نشریات ادواری نیز یک پایگاه اطلاعاتی ایجاد شد. هم‌چنین به علت ناقص بودن اطلاعات کتاب‌شناختی، مآخذ مورد استناد در مقاله‌های نمایه شده در ISI، از طریق جست‌وجو در پایگاه‌های اشتراکی دانشگاه مانند

1. Tonta and Al

2. Hacettepe

3. Checklist

بررسی کاربرد نشریات ادواری در برون‌دادهای علمی اعضای ...

ابسکو^۱، پروکوئست^۲، الزویر^۳ و امرالد^۴ به متن کامل و یا فهرست مآخذ مقاله‌های مورد بررسی، مراجعه و برای اطمینان بیش‌تر، اسامی نشریات ادواری با اولریخ مقابله شدند. سپس مجله‌های هسته براساس قانون برادفورد معرفی شدند و در نهایت اسامی کلیه نشریات ادواری مورد استناد، در گزارش‌های استنادی مجله‌ها (JCR) جست‌وجو شد تا مشخص شود مجله‌های معتبر بین‌المللی تا چه میزان اعضای هیأت علمی دانشکده‌ها را در تولید علم یاری رسانده‌اند. جامعه‌ی مورد مطالعه در این پژوهش را تعداد ۱۰۶۷ استناد مربوط به ۵۱ عنوان مقاله‌ی اعضای هیأت علمی دانشکده‌های علوم انسانی دانشگاه شیراز نمایه شده در نمایه‌های استنادی SSCI و A&HCI طی سالهای ۱۹۹۸ تا ۲۰۰۷ تشکیل می‌دهند.

محدودیت‌های پژوهش

از آنجا که این پژوهش نیز مانند سایر پژوهش‌ها مصون از خطا نخواهد بود محدودیت‌های ذیل برای آن پیش‌بینی می‌شوند:

- پایین بودن میزان برون‌دادهای علمی اعضای هیأت علمی دانشکده‌های علوم انسانی و علوم اجتماعی دانشگاه شیراز در پایگاه استنادی ISI (جدول ۱)؛
- محدود بودن پوشش ISI در رشته‌های علوم اجتماعی (جامعه‌شناسی، علوم تربیتی، علوم سیاسی و انسان‌شناسی) و علوم انسانی (حقوق، ادبیات، زبان و زبان‌شناسی، تاریخ، جغرافیا و فلسفه) (موند، ۲۰۰۵)؛ و
- ناقص بودن اطلاعات کتاب‌شناختی مآخذ مورد استناد در برون‌دادهای علمی نمایه شده در ISI (تصویر ۱).

تجزیه و تحلیل یافته‌ها

اعداد مندرج در جدول (۱) نمایانگر داده‌های مربوط به برون‌دادهای علمی اعضای هیأت علمی دانشکده‌های علوم انسانی دانشگاه شیراز می‌باشند. همان‌طور که مشاهده می‌شود در این جدول، اطلاعات مربوط به آن دسته از اعضای هیأت علمی دانشکده‌های علوم انسانی، که دارای برون‌دادهای علمی در ISI هستند به همراه تعداد برون‌دادهای علمی، تعداد استنادها و تعداد استناد به نشریات ادواری آورده شده است.

1. Ebsco

2. Proquest

3. Elsevier

4. Emerald

Cited References

Title: How is science cited on the web? A classification of google unique web citations
 Author(s): Kousha, K
 Source: JOURNAL OF THE AMERICAN SOCIETY FOR INFORMATION SCIENCE AND TECHNOLOGY Volume: 58 Issue: 11 Pages: 1631 Published: SEP 2007
 Citation Map beta

6.	BORGMAN-CL WEB KNOWLEDGE FESTSC : 143 2000
7.	BRODY T PACM HYP 2002 : 2002
8.	BROWN C The role of electronic preprints in chemical communication: Analysis of citation, usage, and acceptance in the journal literature JOURNAL OF THE AMERICAN SOCIETY FOR INFORMATION SCIENCE AND TECHNOLOGY 54 : 362 DOI 10.1002/asi.10223 2003
9.	COLE JR WEB KNOWLEDGE FESTSC : 281 2000
10.	CRANE D INVISIBLE COLL DIFFU : 1972
11.	CRONIN B Invoked on the web JOURNAL OF THE AMERICAN SOCIETY FOR INFORMATION SCIENCE 49 : 1319 1998
12.	CRONIN B NEW REV ACAD LIB 9 : 1 2003
13.	FRY J IN PRESS WEBSEARCH I :
14.	FRY J Scholarly research and information practices: a domain analytic approach INFORMATION PROCESSING & MANAGEMENT 42 : 299 DOI 10.1016/j.ipm.2004.09.004 2006
15.	FRY J P 67 ASIST ANN M : 20 2004

تصویر ۱. نمونه‌هایی از نقص اطلاعات کتاب‌شناختی منابع مورد استناد

جدول ۱. اطلاعات آماری اعضای هیأت علمی دانشکده‌های علوم انسانی دانشگاه شیراز و برون‌دادهای علمی آنها

دانشکده	رشته	تعداد اعضای هیأت علمی	درصد	تعداد برون‌دادهای علمی	درصد	تعداد کل استنادها	تعداد استناد به نشریات ادواری	درصد
روانشناسی و علوم تربیتی	روانشناسی بالینی	۹	۹/۳	۲۴	۴۷/۰۶	۵۲۱	۳۹۱	۷۵
"	روانشناسی تربیتی	۹	۹/۳	۹	۱۷/۶۵	۱۷۳	۱۱۸	۶۸
"	کودکان استثنایی	۶	۶/۲	۷	۱۷/۷۳	۹۴	۷۹	۸۴
"	علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی	۱۰	۱۰/۳	۲	۳/۹۳	۱۰۹	۴۷	۴۳
"	مبانی آموزش و پرورش	۷	۷/۲	۲	۳/۹۳	۴۲	۲۶	۶۴
ادبیات و علوم انسانی	زبان‌شناسی و زبان‌های خارجه	۳۶	۳۷/۱	۵	۹/۸	۸۷	۵۱	۵۹
"	الهیات و معارف اسلامی	۱۳	۱۳/۴	۱	۱/۹۶	۳۱	۴	۱۳
علوم اجتماعی، اقتصاد و مدیریت	مدیریت	۷	۷/۲	۱	۱/۹۶	۱۰	۷	۷۰
جمع		۹۷	۱۰۰	۵۱	۱۰۰	۱۰۶۷	۷۲۳	-

بررسی کاربرد نشریات ادواری در برون‌دادهای علمی اعضای ...

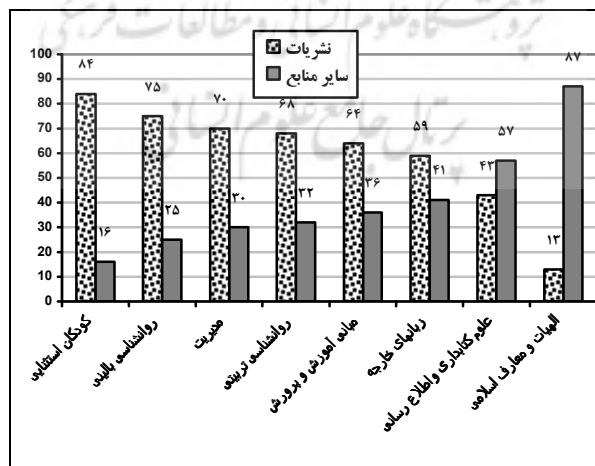
در پاسخ به سؤال اول، میزان استناد به نشریات ادواری در برون‌دادهای علمی فردی و گروهی نمایه شده در ISI اعضای هیأت علمی دانشکده‌های علوم انسانی دانشگاه شیراز مورد بررسی قرار گرفت. نتایج مربوط به این بررسی در جدول شماره ۲ ارائه می‌شود.

جدول ۲. تعداد کل استنادها و میزان استناد به نشریات ادواری در برون‌دادهای علمی اعضای هیأت علمی

برون‌دادهای علمی گروهی		برون‌دادهای علمی فردی		تعداد کل استنادها	تعداد استناد به نشریات ادواری
درصد	تعداد استناد به نشریات ادواری	تعداد کل استنادها	درصد		
۲۶۶/۴	۵۳۶	۸۰۷	۷۰/۳۹	۱۸۳	۲۶۰

همان‌گونه که در جدول (۲) مشاهده می‌شود، میزان استناد به نشریات ادواری چه در برون‌دادهای علمی فردی و چه در برون‌دادهای علمی گروهی نمایه شده در ISI اعضای هیأت علمی دانشکده‌های علوم انسانی دانشگاه شیراز بیش از سایر منابع است که این امر بیانگر نقش مهم این نوع منابع در تولید اطلاعات علمی است.

در پاسخ به سؤال دوم، سهم نشریات ادواری، نسبت به سایر منابع اطلاعاتی در برون‌دادهای علمی اعضای هیأت علمی دانشکده‌های علوم انسانی دانشگاه شیراز نمایه شده در ISI مورد بررسی قرار گرفت.

نمودار ۱. سهم نشریات ادواری نسبت به سایر منابع اطلاعاتی در برون‌دادهای علمی اعضای هیأت علمی

با توجه به نمودار ۱ در ۷۵ درصد رشته‌ها به استثنای «علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی» و «الهیات و معارف اسلامی»، میزان استناد به نشریات ادواری بیش از سایر منابع اطلاعاتی است. به طور کلی از مجموع ۱۰۶۷ استناد برون‌داد علمی اعضای هیأت علمی دانشگاه شیراز نمایه شده در ISI، میزان استناد به نشریات ادواری ۷۲۳ مورد (۶۸ درصد) و سایر منابع ۳۴۴ (۳۸ درصد) است.

در پاسخ به سوال ۳، وضعیت زبانی نشریات ادواری مورد استناد در برون‌دادهای علمی اعضای هیأت علمی دانشکده‌های علوم انسانی دانشگاه شیراز نمایه شده در ISI مورد بررسی قرار گرفت.

جدول ۳. وضعیت زبانی نشریات ادواری مورد استناد

دانشگاه	زبان انگلیسی	درصد	زبان فارسی	درصد	سایر زبانها	درصد
دانشگاه شیراز	۷۱۷	۹۹/۱۷	۰	۰	۶	۰/۸۳

با توجه به نتایج موجود در جدول ۳، اعضای هیأت علمی دانشکده‌های علوم انسانی دانشگاه شیراز بیش از نشریات ادواری انگلیسی زبان در برون‌دادهای علمی خود استفاده کرده‌اند.

در پاسخ به سوال ۴ از قانون برادفورد برای شناسایی مجله‌های هسته استفاده شد. در انتخاب مجله‌ها برای یک کتابخانه تخصصی و دانشگاهی، از مدل معروف جهانی برادفورد استفاده می‌شود. مطالعه‌ی برادفورد نشان می‌دهد که دسترسی به محتوای تعداد قابل توجهی از مقاله‌های نوشته شده در موضوعی خاص، به خریداری همه‌ی مجله‌ها نیاز ندارد بلکه می‌توان با تعیین مجله‌های هسته‌ی هر رشته با صرف وقت، نیرو و هزینه‌ی کم‌تر به درصد قابل توجهی از محتوای مقاله‌های نوشته شده در هر موضوع دست یافت.

برای این منظور ابتدا فهرست همه‌ی مجله‌های مورد استناد در برون‌دادهای علمی اعضای هیأت علمی هر رشته، نمایه شده در ISI را براساس سیر نزولی فراوانی استفاده از آنها مرتب‌سازی و مطابق قانون برادفورد عمل می‌شود.

بررسی کاربرد نشریات ادواری در برون‌دادهای علمی اعضای ...

جدول ۴. نحوه محاسبه ضریب برادفورد برای تعیین مجله‌های هسته

تعداد مجله J	تعداد استناد A	کل استنادها J.A	فراوانی تجمعی تعداد مجلات CF	فراوانی تجمعی کل استنادها CF	تعداد دستجات K	تعداد استفاده از عناوین مجلات در مناطق A	ضریب برادفورد bK
۱	۲۹	۲۹	۱	۲۹	J1=۵	۱۰۹	-
۱	۲۴	۲۴	۲	۵۳			
۱	۲۰	۲۰	۳	۷۳			
۲	۱۸	۳۶	۵	۱۰۹			
۱	۱۵	۱۵	۶	۱۲۴	J2=۱۱	۸۸	۲/۲۰
۱	۱۳	۱۳	۷	۱۳۷			
۲	۱۲	۲۴	۹	۱۶۱			
۱	۱۰	۱۰	۱۰	۱۷۱			
۲	۹	۱۸	۱۲	۱۸۹			
۱	۸	۸	۱۳	۱۹۷	J3=۲۳	۱۰۴	۲/۰۹
۳	۷	۲۱	۱۶	۲۱۸			
۳	۵	۱۵	۱۹	۲۳۳			
۸	۴	۳۲	۲۷	۲۶۵			
۱۲	۳	۳۶	۳۹	۳۰۱	J4=۷۰	۹۰	۳/۰۵
۲۰	۲	۴۰	۵۹	۳۴۱			
۵۰	۱	۵۰	۱۰۹	۳۹۱			
$\sum J=۱۰۹$	-	$\sum J.A=۳۹۱$	-	-	$\sum J=۱۰۹$	$\sum A=۳۹۱$	$\sum b_k=۷/۳۴$

این بررسی با توجه به قانون برادفورد که تعداد مجله‌ها در هر گروه باید از نصف مجله‌هایی که هر کدام یک‌بار مورد استناد واقع شده‌اند بیش تر باشند (یعنی $Z/2=۵۰/۲$) انجام شد و داده‌ها به ۴ گروه تقسیم شدند. در نهایت بر اساس فرمول زیر ضریب برادفورد برابر با $۱/۸۴$ محاسبه گردید.

$$b_k = \frac{\sum b_k}{k}$$

$$b_k = \frac{7/34}{4}$$

با کاربرد ضریب برادفورد در فرمول $R(n) = an^b$ ، تعداد مجله‌های هسته مشخص شد.
بر این اساس:

$$391 = (29)(n^{1/84})$$

$$n = \sqrt[1/84]{13/48} \sim 4$$

همان‌طور که مشخص شد مجله‌های هسته خارجی مورد استناد در برون‌دادهای علمی اعضای هیأت علمی رشته‌ی روانشناسی بالینی دانشگاه شیراز نمایه شده در ISI ، ۴ مجله هستند. این مجله‌ها عبارتند از:

جدول ۵. مجله‌های هسته‌ی رشته‌ی روانشناسی بالینی دانشگاه شیراز

عنوان مجله	تعداد استناد
Journal of Abnormal Psychology	۲۹
Journal of Abnormal Child Psychology	۲۴
Personality and Individual Differences	۲۰
Journal of Child Psychology and Psychiatry and Allied Disciplines	۱۸

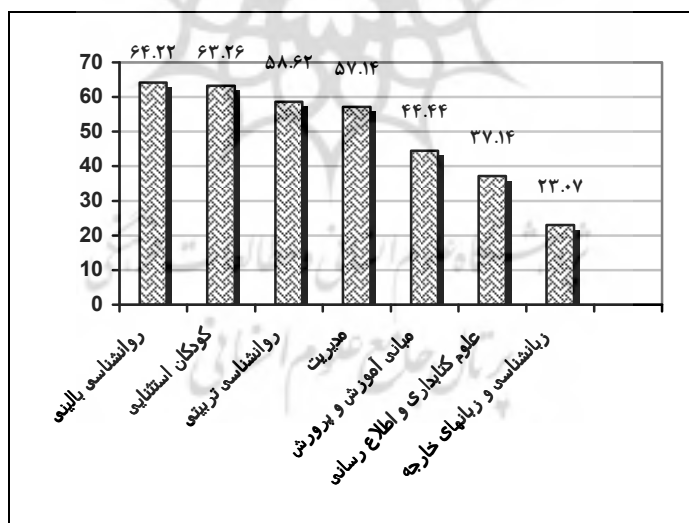
در سایر رشته‌ها نیز، به دلیل اینکه پراستنادترین مجله (ها) کم‌تر از ۱۰ بار مورد استناد واقع شده بودند از قانون برادفورد به منظور تعیین مجله‌های هسته استفاده نشد و تنها به ذکر عناوین پراستنادترین مجله‌ها اکتفا شده است (جدول ۶).

در پاسخ به سؤال ۶، سهم مجله‌های رتبه‌بندی شده در گزارش‌های استنادی مجله‌ها (JCR) در برون‌دادهای علمی اعضای هیأت علمی دانشکده‌های علوم انسانی دانشگاه شیراز نمایه شده در ISI مورد بررسی قرار گرفت.

بررسی کاربرد نشریات ادواری در برون‌دادهای علمی اعضای ...

جدول ۶ سهم مجله‌های رتبه بندی شده در گزارش‌های استنادی مجله‌ها (JCR) به صورت درصدی

درصد	تعداد عناوین کل نشریات ادواری مورد استناد	تعداد عناوین مجله‌های رتبه بندی شده در گزارش‌های استنادی مجله‌ها (JCR)	رشته
۶۴/۲۲	۱۰۹	۷۰	روانشناسی بالینی
۶۳/۲۶	۴۹	۳۱	کودکان استثنایی
۵۸/۶۲	۵۸	۳۴	روانشناسی تربیتی
۵۷/۱۴	۷	۴	مدیریت
۴۴/۴۴	۱۸	۸	مبانی آموزش و پرورش
۳۷/۱۴	۳۵	۱۳	علوم کتابداری و اطلاع رسانی
۲۳/۰۷	۲۶	۶	زبانهای خارجه و زبانشناسی

نمودار ۲. میزان استناد به مجله‌های رتبه‌بندی شده در گزارش‌های استنادی مجله‌ها (JCR)

با توجه به نمودار ۲ و جدول ۶ در رشته‌های روانشناسی بالینی، کودکان استثنایی، روانشناسی تربیتی و مدیریت، میزان استناد به مجله‌های رتبه بندی شده در گزارش‌های استنادی مجله‌ها (JCR) بیش از سایر مجله‌ها است. به طور کلی در دانشگاه شیراز از مجموع ۲۴۴ عنوان

نشریه‌ی ادواری مورد استناد، سهم مجله‌های گزارش‌های استنادی مجله‌ها (JCR)، ۱۳۰ عنوان (۵۳ درصد) می‌باشد بدین معنی که میزان استناد به مجله‌های بین‌المللی نمایه شده در پایگاه‌های ISI در این دانشگاه بیش از سایر مجله‌ها بوده است. در پاسخ به سوال ۷، فهرست پراستنادترین مجله‌ها با موجودی دانشگاه مطابقت داده شد.

جدول (۷). عناوین پراستنادترین مجله‌های موجود در برون‌دادهای علمی

	عنوان	تعداد استناد	رشته	موجودی در دانشگاه
۱	<i>Journal of Abnormal Psychology</i>	۲۹	روانشناسی	√
۲	<i>Journal of Abnormal Child Psychology</i>	۲۴	بالینی	√
۳	<i>Personality and Individual Differences</i>	۲۰		√
۴	<i>Journal of Child Psychology and Psychiatry and Allied Disciplines</i>	۱۸		√
۵	<i>Behavior Research and Therapy</i>	۱۸		√
۶	<i>Cognition and Emotion</i>	۱۵		√
۷	<i>Cognitive Therapy and Research</i>	۱۳		√
۸	<i>Journal of Experimental Child Psychology</i>	۱۲		√
۹	<i>Psychological Bulletin</i>	۱۲		√
۱۰	<i>British Journal of Clinical Psychology</i>	۱۰		√
۱۱	<i>Journal of Leisure Research</i>	۱۹	روانشناسی	-
۱۲	<i>Journal of Educational Psychology</i>	۷	تربیتی	√
۱۳	<i>Journal of Consulting and Clinical Psychology</i>	۶		√
۱۴	<i>Journal of Educational Psychology</i>	۶	کودکان استثنایی	√
۱۵	<i>Learned Publishing</i>	۸	علوم	-
۱۶	<i>Journal of the American Society for Information Science</i>	۷	کتابداری و اطلاع‌رسانی	√
۱۷	<i>Language Learning</i>	۶	زبان‌شناسی و زبانهای	√
۱۸	<i>Tesol Quarterly</i>		خارجی	√
۱۹	<i>System (an International Journal of Educational Technology and Linguistics)</i>	۵		√

بررسی کاربرد نشریات ادواری در برون‌دادهای علمی اعضای ...

با توجه به جدول ۷، نود درصد از پرستفاده‌ترین مجله‌های مورد استناد در برون‌دادهای علمی اعضای هیأت علمی دانشکده‌های علوم انسانی دانشگاه شیراز نمایه شده در ISI در فهرست موجودی این دانشگاه وجود دارند. بنابراین به نظر می‌رسد اعضای هیأت علمی دانشکده‌های علوم انسانی دانشگاه شیراز بیش‌تر از مجله‌هایی در برون‌دادهای علمی خود استفاده کرده‌اند که از لحاظ فیزیکی دسترس‌پذیرتر بوده‌اند.

بحث و نتیجه‌گیری

نشریات ادواری لاتین با گسترش روزافزون شاخه‌های مختلف دانش به همراه فن‌آوری‌های نوین اطلاع‌رسانی از جایگاه ممتازی برخوردارند؛ این منابع با هزینه‌ی ارزی و از خارج از کشور تهیه می‌شوند و در این مقوله، بخش عمده‌ای از هزینه، زمان، امکانات و خدمات انسانی کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی را به خود اختصاص می‌دهند. لذا ارزیابی دقیق و مستمر این عناوین بر مبنای اصول علمی برای افزودن با صرفه‌ترین و پرستفاده‌ترین نشریات ادواری به مجموعه، ضروری است. این امر از اشتراک عناوین بدون استفاده، جلوگیری و عناوین پرستفاده را جایگزین آنها می‌کند که به دنبال آن هم مجموعه‌ای متناسب با استفاده‌کنندگان ایجاد خواهد شد و به علاوه تا حدی مشکل کمبود فضا را مرتفع خواهد کرد و در نتیجه در منابع و هزینه‌ها نیز صرفه‌جویی خواهد شد. از این رو در این پژوهش، به بررسی کاربرد نشریات ادواری در برون‌دادهای علمی اعضای هیأت علمی دانشکده‌های علوم انسانی دانشگاه شیراز طی سالهای ۱۹۹۸-۲۰۰۷ پرداخته شد.

همان‌طور که در پیشینه‌ها مشاهده شد طبق پژوهش‌های انجام شده در رشته‌های علوم پایه، پزشکی و کشاورزی، مجله‌ها همواره به عنوان پرکاربردترین نوع منابع اطلاعاتی بیش از سایر منابع مورد استفاده قرار می‌گیرند، حال آن‌که نتایج بسیاری از پژوهش‌های انجام شده به روش تحلیل استنادی در حوزه‌ی علوم انسانی نشان داده‌اند که متون علمی شاخه‌ی علوم انسانی و هنر در استنادهای خود اغلب کتاب‌محور هستند و کتاب‌ها رسانه‌های ارتباطی مهم‌تری در این رشته‌ها هستند. با این وجود در پژوهش حاضر به نتایجی متفاوت دست یافتیم به طوری که در مجموع از ۱۰۶۷ استناد، میزان استناد به مجله‌ها ۷۲۳ مورد (۶۸ درصد) است که این امر بیانگر اهمیت این نوع منابع در تولید اطلاعات علمی اعضای هیأت علمی دانشکده‌های علوم انسانی

دانشگاه شیراز می‌باشد. بنابراین پژوهش حاضر از نظر نتایج به دست آمده متفاوت از سایر پژوهش‌هایی است که در حوزه‌ی علوم انسانی انجام شده‌اند. یافته‌های پژوهش نشان دادند در ۷۵ درصد رشته‌ها از جمله روانشناسی بالینی و تربیتی، کودکان استثنایی، مبانی آموزش و پرورش و مدیریت، مجله‌ها بیش از سایر منابع مورد استناد قرار می‌گیرند. در حالی که یافته‌های پژوهش‌های دیگر حاکی از نتایج دیگری است. برای مثال در پژوهشی که ریاحی‌نیا (۱۳۷۵) به منظور تعیین کاربرد مجله‌ها در پایان‌نامه‌های علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی انجام داد نتایج نشان می‌دهند که بیش‌ترین استنادها (۲۸/۷۴ درصد) مربوط به کتاب‌های خارجی بوده است. یافته‌های تحلیل استنادی مجله‌ی علوم اجتماعی و انسانی دانشگاه شیراز که توسط زندگی (۱۳۷۸) انجام شد نیز گرایش استنادی مقاله‌های این مجله را مشابه پژوهش مذکور ارزیابی می‌کند. هراتی (۱۳۷۹) در تحلیل استنادی مآخذ پایان‌نامه‌های رشته‌ی مدیریت دانشکده مدیریت دانشگاه تهران نشان داد که کتاب بالاترین سهم را در میان انواع منابع مورد استناد به خود اختصاص داده است. موسیب^۱ (۱۹۸۷) در پژوهشی به بررسی استنادهای مقاله‌های ۸ مجله فلسفی پرداخت و در نهایت دوام استناد به کتاب‌ها را بیش از مجله‌ها گزارش کرد. پژوهشی که توسط نجفی (۱۳۸۱) و با هدف بررسی استنادهای مقالات اعضای هیأت علمی دانشگاه فردوسی مشهد نمایه شده در ISI انجام شد نشان داد که در مقاله‌های اعضای هیأت علمی دانشکده‌های ادبیات و علوم انسانی، الهیات و علوم تربیتی، کتاب پراستنادترین منبع به شمار می‌رود. پژوهشی که توسط استیگ^۲ (۱۹۸۱) به منظور بررسی نوع منابع اطلاعاتی پریسامد در رشته‌ی تاریخ انجام شده است، حاکی از آن است که منبع غالب مورد استفاده در این رشته، کتاب است. بررسی نمایه‌ی استنادی هنر و علوم انسانی در یک دوره‌ی چهارساله توسط مالین و دین^۳ (۱۹۸۱) نشان داد که منبع غالب در استنادهای مورد بررسی کتاب است. البته لازم به ذکر است که در این پژوهش در رشته‌ی علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی تنها ۲ مقاله و در رشته‌ی الهیات و معارف اسلامی تنها ۱ مقاله از اعضای هیأت علمی دانشگاه شیراز در پایگاه استنادی ISI به ثبت رسیده است و با این تعداد مقاله نمی‌توان به نتایج قطعی در این زمینه دست یافت که انتظار می‌رود با انجام پژوهش‌هایی در سال‌های آتی در این حوزه‌ها بتوان به نتیجه‌ی مطلوب رسید.

وضعیت زبانی نشریات ادواری مورد استناد نشان داد که اعضای هیأت علمی، بیش‌تر از

1. Musib

2. Stieg

3. Malin and Dean

بررسی کاربرد نشریات ادواری در برون‌دادهای علمی اعضای ...

نشریات انگلیسی زبان در برون‌دادهای علمی خود استفاده کرده‌اند، به طوری که میزان استناد به نشریات ادواری انگلیسی زبان ۹۹/۱۷ درصد بوده است. سهم مجله‌های رتبه‌بندی شده در گزارش‌های استنادی مجله‌ها (JCR) در برون‌دادهای علمی اعضای هیأت علمی دانشگاه شیراز نمایه شده در ISI نشان داد که از مجموع ۲۴۴ عنوان مجله‌ی مورد استناد، ۱۳۰ عنوان (۵۳ درصد) متعلق به این مجله‌هاست. بنابراین به نظر می‌رسد میزان استناد به مجله‌های بین‌المللی نمایه شده در پایگاه‌های ISI در دانشگاه شیراز بیش‌تر از سایر مجله‌ها بوده است.

بر اساس قانون برادفورد، مجله‌های هسته در رشته‌هایی که پر استنادترین مجله (ها) بیش از ۱۰ بار مورد استناد واقع شده بودند و یا این که تعداد برون‌دادهای علمی بیش از ۳ عنوان بود مشخص شدند. به طوری که در رشته‌ی روانشناسی بالینی ۴ مجله به عنوان مجله‌های هسته معرفی شدند. از مقایسه‌ی فهرست پر استنادترین مجله‌ها با فهرست موجودی دانشگاه می‌توان این چنین نتیجه گرفت که این دو فهرست با یکدیگر مطابقت دارند به این معنی که اعضای هیأت علمی دانشگاه شیراز در برون‌دادهای علمی خود بیش‌تر از منابعی استفاده کرده‌اند که از نظر فیزیکی برای آنها دسترس پذیرتر بوده‌اند و یا به عبارت دیگر مجله‌هایی که از لحاظ فیزیکی دسترس پذیرتر بوده‌اند استناد بیش‌تری نیز دریافت کرده‌اند و مجموعه‌سازی دانشگاه تا حد زیادی پاسخگوی نیازهای اطلاعاتی آنها بوده است. بنابراین تداوم اشتراک این مجله‌ها ضروری است.

منابع

- احمدزاده، سعادت (۱۳۸۶). میزان استفاده از مجله‌های لاتین کتابخانه هنر و تعیین مجله‌های هسته. فصلنامه علوم و فناوری اطلاعات، ۲۲ (۴)، ۱۹-۳۵.
- بشیری، جواد و محسنی، حمید (۱۳۸۷). تعیین مجله‌های هسته معاونت آموزش و تحقیقات وزارت جهاد کشاورزی و الگوی عملیاتی سفارش مجله‌های غیر فارسی. تهران: وزارت جهاد کشاورزی (طرح تحقیقاتی).
- تیمورخانی (۱۳۸۱). تحلیل استنادی مقاله‌های تألیفی فصلنامه کتاب. فصلنامه کتاب، ۱۳ (۳)، ۳۲-۴۵.
- حری، عباس؛ نشاط، نرگش (۱۳۸۱). بررسی رفتار استنادی نویسندگان مقاله‌های مندرج در مجله روانشناسی و علوم تربیتی دانشگاه تهران از آغاز تا پایان سال ۱۳۷۹. مجله روانشناسی و علوم تربیتی دانشگاه تهران، ۳۲ (۲)، ۱-۳۳.
- حری، عباس (۱۳۸۲). تحلیل استنادی. در دایره‌المعارف کتابداری و اطلاع‌رسانی. (ج ۱، ص ۶۲۰-۶۱۶).

تهران: کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران.

زند، فاطمه (۱۳۷۸). بررسی استنادی مجله علوم اجتماعی و انسانی دانشگاه شیراز در سالهای ۱۳۶۶-۱۳۷۷. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه شهید چمران، اهواز.

رسول آبادی، مسعود (۱۳۸۶). بررسی میزان آشنایی اعضای هیأت علمی و سایر مدرسین دانشگاه علوم پزشکی کردستان با شیوه‌های جستجوی اطلاعات در اینترنت و رابطه آن بر فعالیت‌های علمی و پژوهشی آنان. ماهنامه ارتباط علمی، ۷(۲)، بازرسی از http://www.irandoc.ac.ir/data/e_j/vol7/rasoulabadi_abs.htm ریاحی نیا، نصرت (۱۳۷۵). بررسی میزان کاربرد نشریات ادواری در پایان نامه‌های کتابداری. فصلنامه علوم اطلاع رسانی، ۱۱(۴)، ۵۳-۶۰.

زاهد زاهدانی، مریم (۱۳۷۹). اعضای هیأت علمی دانشگاه شیراز و تولید اطلاعات علمی. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شیراز، شیراز.
عبدالمجید، امیر حسین (۱۳۸۶). تحلیل استنادی: تعاریف و کاربردها. فصلنامه علوم و فناوری اطلاعات، ۲۲(۳)، ۷۳-۸۸.

عصاره، فریده (۱۳۶۵). بررسی وضع استنادهای مقاله‌های پزشکی فارسی در مجله‌های دانشکده پزشکی دانشگاه‌های علوم پزشکی تهران، شهید بهشتی، و مشهد در سالها ۱۳۵۴-۱۳۵۶. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه تهران، تهران.

مقصودی دریه، رویا (۱۳۸۰). بررسی پایان نامه‌های روانشناسی تربیتی دانشگاه شیراز؛ مطالعه استنادی. فصلنامه کتاب، ۱۲(۳)، ۶۹-۸۱.

مهراد، جعفر؛ حمدی پور. افشین (۱۳۸۰). پژوهشی درباره نشریات هسته لاتین دانشکده علوم دانشگاه شیراز بر اساس قانون برادفورد و دیدگاه استادان و محققان آن دانشکده (سالهای ۱۹۹۵-۲۰۰۰). فصلنامه علوم اطلاع رسانی، ۱۶(۴۳)، ۱۳-۲۴.

نجفی، طیب (۱۳۸۲). تحلیل استنادی مقاله‌های اعضای هیأت علمی دانشگاه فردوسی مشهد نمایه شده در پایگاه ISI. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه فردوسی، مشهد.

هراتی، طلعت (۱۳۷۹). تحلیل استنادی مآخذ پایان نامه‌های فارغ التحصیلان رشته مدیریت دانشکده مدیریت دانشگاه تهران در سالهای ۱۳۷۴-۷۶. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه تهران، تهران.

Johnson, B. (1996). Citation Analysis of the Texas Tech University's Statistics Faculty: A Study Applied to Collection Development at the University Library. *Library and Information Science Research*, 6 (3), Retrieved from <http://libres.curtin.edu.au/libre6n3/johnson.htm>

Johnson, B. (2000). Environmental Impact: A preliminary Analysis of Local to Collection Development in an Academic Library. *Library Philosophy and practice*, 2 (2), Retrieved from <http://www.webpages.uidaho.edu/~mbolin/johnson.html>.

Malin, M ; Dean, M.C. (1981). Bibliometric analysis of ISI's Arts & Humanities Citation Index. *SIGSOC Bulletin*, 12(481), 58-59, Retrieved from

بررسی کاربرد نشریات ادواری در برون‌دادهای علمی اعضای ...

- <http://portal.acm.org/citation.cfm?id=1015528.810931&coll=GUIDE&dl=GUIDE>.
Moed, H. F. (2005). *Citation Analysis in Research Evaluation*. New York: Springer
Musib, S. K. (1987). Age of Literature Studies in Philosophy. *Journal of Library and Information Science (India)*, 12 (1), 46-52.
Ovens, C. S. H. (1995). citations pattern of the university of the orange free state scientists. *South African Journal of The Library and Information Science*, 63, 47-54.
Stieg, M. (1981). The Information Needs of Historians. *College & Research Libraries*, 2 (6), 549-560.
Tontā Yaar ; Umit, Al (2006). Scatter and obsolescence of journals cited in theses and dissertations of librarianship. *Library and Information Science Research*, 28 (2), 281-296.

به این مقاله این گونه استناد کنید:

فهم‌نیا، فاطمه؛ جعفری، فاطمه (۱۳۸۸). بررسی کاربرد نشریات ادواری در برون‌دادهای علمی اعضای هیأت علمی دانشکده‌های علوم انسانی دانشگاه شیراز طی سالهای ۱۹۹۸ تا ۲۰۰۷. پیام کتابخانه، ۱۵ (۳)، ۳۹-۵۹.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی